

Ärkebiskopsgården

Nya anläggningsarbeten

RAÄ 88
Ärkebiskopsgården
Uppsala
Uppland

Bent Syse

UPPLANDSMUSEET

Ärkebiskopsgården

Nya anläggningsarbeten

RAÄ 88
Ärkebiskopsgården
Uppsala
Uppland

Bent Syse

Omslagsbild: Anläggande av gräsrundel i anslutning till Ärkebiskopsgårdens veranda.

Upplandsmuseets rapporter 2009:09
Arkeologiska avdelningen

ISSN 1654-8280

Renritning, planer och foton: Bent Syse

© Upplandsmuseet, 2009

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018 - 16 91 00. Telefax 018 - 69 25 09
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Inledning	6
Målsättning	7
Bakgrund	7
Arbetsföretaget	7
Tidigare undersökningar	7
Undersökningsresultat	10
Sammanfattning	13
Administrativa uppgifter	13
Referenser	13

Inledning

Efter beslut 2008-06-23 från Kulturmiljöenheten, länsstyrelsen i Uppsala län (lstn dnr 431-6991-08) har Upplandsmuseet, avdelningen för arkeologiska undersökningar, utfört en antikvarisk kontroll i samband med anläggningsarbeten inom Årkebiskopsgården, Uppsala (fig 1). Beställare var Svenska kyrkan, kyrkokansliet, som även bekostat undersökningen.

Rapporten som är sammanställd av Bent Syse redovisar det arkeologiska kunskapsläget i området samt de arkeologiska resultat som framkom vid ledningsarbetena.

Figur 1. Uppsala stad med begränsningen för fornlämningsområdet Raä 88, Uppsalas medeltida utbredning. Undersökningsplatsen är markerad med pil.

Målsättning

Målsättningen med den antikvariska kontrollen var att konstatera om medeltida kulturlager skulle komma påverkas vid uppgrävandet av schakt för nedläggning av VA-ledningar samt andra ingrepp i samband med planerade markarbeten. Om så skedde skulle dessa dokumenteras, såväl i plan som i sektion. Därutöver torde arbetenas lokalisering till det medeltida Uppsalas västra utkant kunna ge ytterligare underlag för stadens utbredning under olika tidsperioder.

Bakgrund

Arbetsföretaget

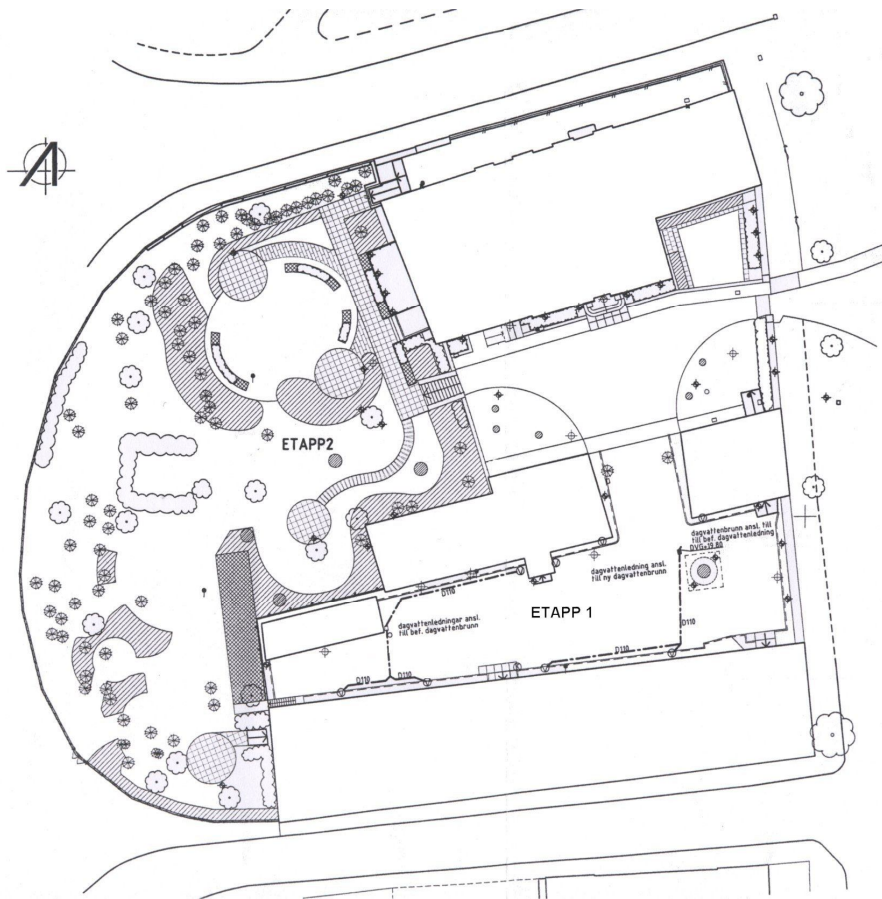
Under sensommaren 2000 utfördes omfattande omläggningar av vatten- och avloppsledningar i Odinslund och Åsgränd av Uppsala kommun, Tekniska kontoret. Samtidigt genomfördes liknande arbeten inom Ärkebiskopsgårdens fastighet.

2008 blev det aktuellt med nya kompletterande anläggningsarbeten inom Ärkebiskopsgården. Det gällde att förbättra den yttre miljön och åtgärda problem med tillgänglig- och framkomlighet för funktionshindrade, dagvatten och trädgårdens funktion. Arbetet kom att innebära markarbeten för ändringar av ytskikt vid mangårdsbyggnaden. Vid stallgården skulle ett nytt vårdträd planteras, en ny dagvattenbrunn anläggas med anslutning av befintliga stuprör till befintligt dagvattennät. I trädgården planerades anläggande av planteringsytor, ny plattläggning och plantering av nya träd.

Arbetena påbörjades vid stallgården i oktober 2008, etapp 1, och fortsatte sedan med trädgårdsarbeten under våren 2009, etapp 2 (fig 2).

Tidigare undersökningar

Platsen för ledningsarbetena ligger inom raä 88, utbredningen för Uppsalas medeltida stadsområde. De senaste arkeologiska undersökningarna intill aktuellt område gjordes i samband med nedläggning av ADB-kabel för Uppsala universitet 1993 (Anund 1994). Här påvisades äldre, ytligt liggande lämningar bl.a. efter den äldre bogårdsmuren till Trefaldighetskyrkan. Tidigare har även andra murlämningar kommit fram i samband med ledningsschaktningar i området (Syse 2005). I samband med omläggning av VA sommaren 2000 dokumenterades ett antal äldre murlämningar inom Ärkebiskopsgårdens yta, där bl.a. två parallella murpartier tillsammans kan ha utgjort en byggnad som legat mellan de i dag stående två flyglarna (fig 3-5).

Figur 2. Situationsplan med planerade arbeten kring Ärkebiskopsgården. Plan från A5 Arkitekter och Ingenjörer.

Figur 3. Ärkebiskopsgården med ungefärlig dragning av schakten för vatten- och avlopp vid arbetena år 2000.

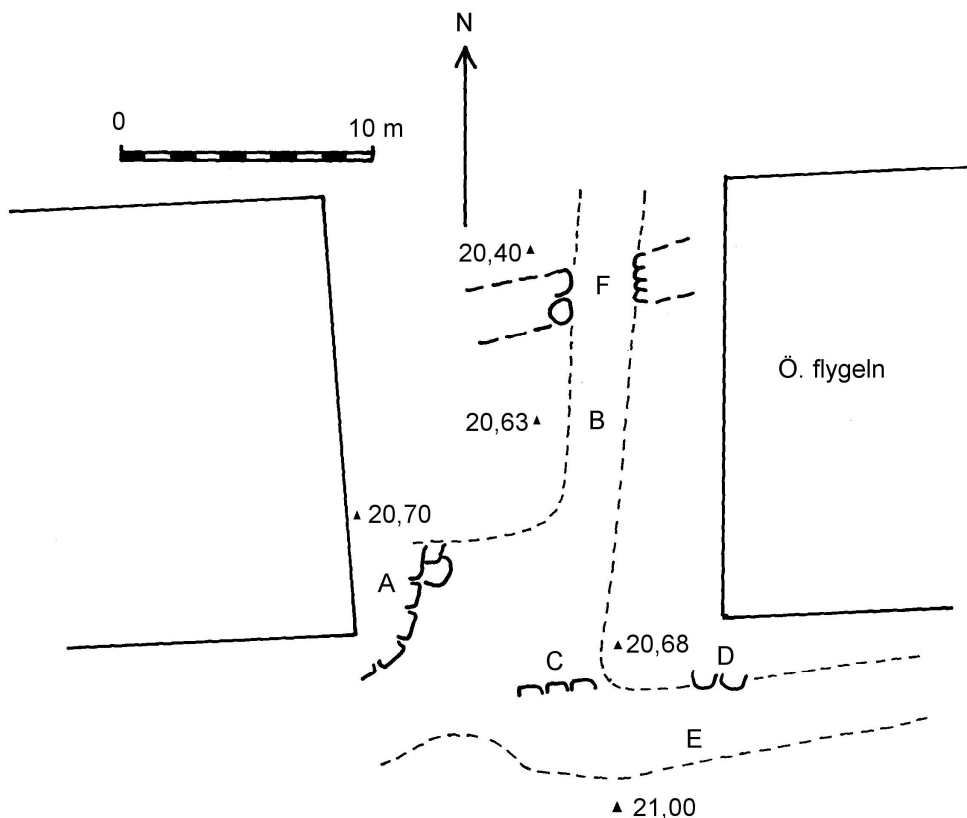

Fig 4. Arkeologiska iakttagelser mellan de två flyglarna på stallgården i samband med VA-schaktningar år 2000.

A. Strax intill sydöstra hörnet på västra flygeln framkom en mur 0,4 m under markytan. Muren sträckte sig ner till 1,4 m under mark. Muren bestod av större block utan spår av bruk i västra delen. På två av stenarna i nordost fanns kalkbruk. Troligen är muren en stödmur för flygeln.

B. I toppen på schaktet fanns en fyllning som bestod av sten, tegel, kolstänk och en del djurben. Denna fyllning fanns ner till 2,1 m under markytan. I ett försök att påträffa rent åsmaterial, grävdes en grop i schaktet ner till 2,8 m under mark. Vid detta djup fanns fortfarande samma fyllning. Eventuellt har tidigare VA-schaktningar medfört denna kraftiga fyllning.

C. Vid denna plats påträffades en stenmur med kalkbruksfogar och slät yttersida. Murens bredd är osäker då den försvinner in i schaktkanten mot söder. Murens nuvarande topp ligger 1,8 m under markytan, vilket var lika med schaktdjup. Troligen har muren försvunnit vid tidigare schaktningar för vattenledningar.

D. En stensamling intill sydvästra hörnet på östra flygeln. Denna låg ej på samma djup och läge som A och är troligen omrörda stenar från ett tidigare VA-schakt.

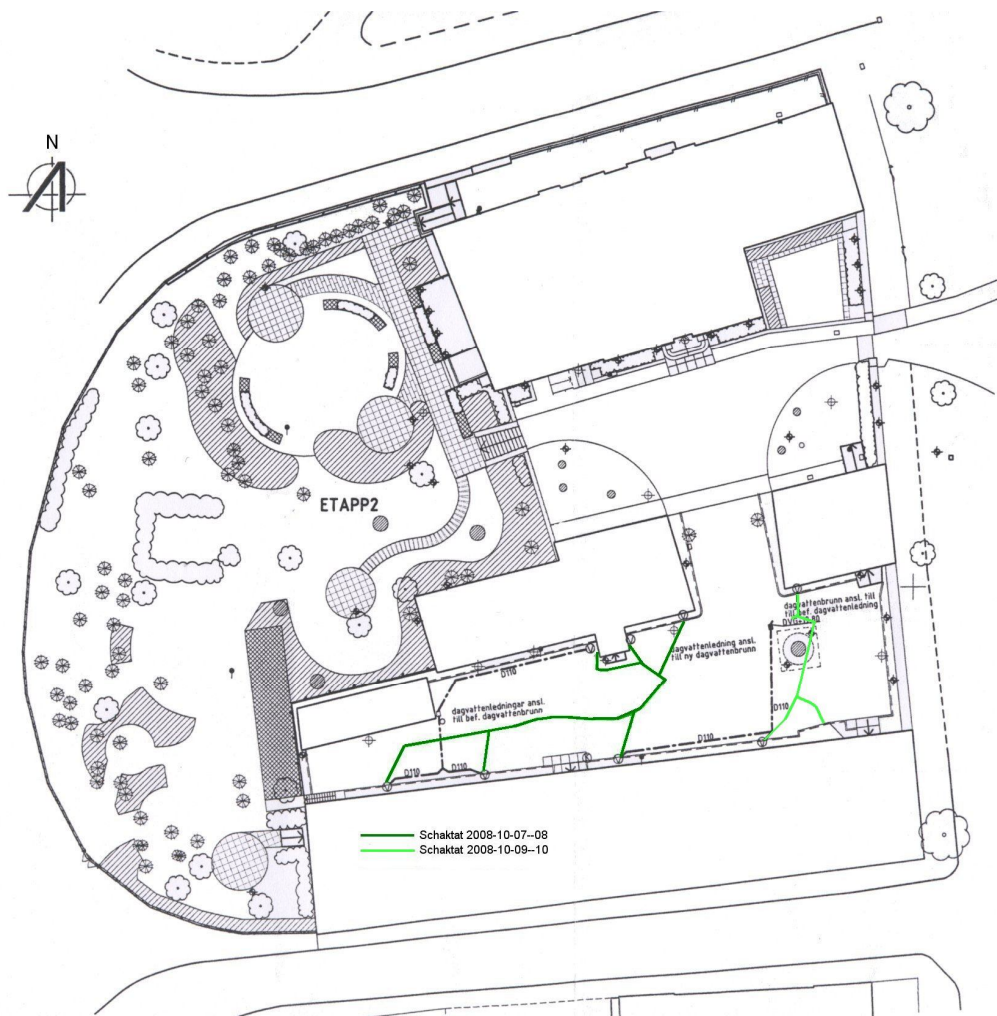
E. Här i södra kanten av schaktet kunde det rena åsmaterialet iakttas 0,8 m under markytan.

F. Här fanns en mur som var helt fogad med bruk tvärs igenom. Muren med en bredd av ca 1 m blev synlig 0,4 m under mark och sträckte sig ner till 1,75 m under mark. Muren var genomgrävd av det tidigare VA-schaktet. Muren tycktes vara parallell med muren vid C.

Undersökningsresultat

I oktober 2008 påbörjades schaktningarna för dagvattenledningar inom stallgården. Schakten fick inte riktigt den planerade dragningen utan kom att ligga mer inom den öppna ytan istället för parallellt med byggnaderna (fig 5-7).

Schaktningar för dagvattenledningar påbörjades på gårdens västra del. Enbart grus- och sandfyllning från naturligt åsmaterial fanns i schakten. Överst fanns omrörd gårdsfyllning ca 0,3-0,4 m tjock. Elledningar korsade området på en hel del platser. Vid schaktningarna invid östra flygeln påträffades en sten av den tidigare grundmuren i kanten av schaktet, jmf D på figur 4. Här fanns kraftig uppfyllning, 0,7 m, innan åsmaterialet tog vid. I partiet där trädgropen skulle grävas iaktogs inget annat än spår efter den tidigare stenlagda gårdsplanen. I och med att schakten var upptagna kunde rörnedläggning göras utan antikvarisk medverkan. Det samma gällde de efterföljande ytarbeten som tog vid på stallgården och framför biskopshuset.

Figur 5. Schaktningarna för dagvattenledningar inom stallgårdens yta. Gröna linjer markerar den sträckning som togs upp.

Figur 6. Dagvattenschaktet på stallgården. Från väster 2008-10-08.

Figur 7. Dagvattenschakt mellan stallgården och östra flygeln. Från söder 2008-10-10.

Våren 2009 påbörjades schaktningarna etapp 2 inom trädgården (fig 2). Större delen av dessa kom att ske ytligt och största nedgrävningsdjup var runt 0,4-0,5 m under mark. I samband med kontroll på platsen kunde inga undre äldre lager konstateras, utan området hade ett kraftigt myllalager överallt där ingrepp kom att ske (fig 8-9).

Figur 8. Anläggande av gräsrunnel i anslutning till verandan. Från sydväst 2009-05-14.

Figur 9. Nedläggning av elrör för belysning längs med muren mot stallgården. Från väster 2009-05-14.

Sammanfattning

Efter beslut 2008-06-23 från Kulturmiljöenheten, länsstyrelsen i Uppsala län (lstn dnr 431-6991-08) har Upplandsmuseet, avdelningen för arkeologiska undersökningar, utfört en antikvarisk kontroll i samband med anläggnings- och VA-arbeten inom Ärkebiskopsgården, Uppsala. Endast schaktningarna för dagvatten skedde med ett djup att bevarade lämningar kunde iakttas. Här framkom inga motsvarande lämningar som iaktogs 2000 bortsett från en mindre sten invid östra flygeln.

Administrativa uppgifter

Plats: Ärkebiskopsgården, Uppsala

RAÄ nr: 88

Fornlämningstyp: Medeltida kulturlager

Undersökningstyp: Antikvarisk kontroll

Orsak till undersökningen: Anläggnings- och VA-arbeten

Fältundersökningsperiod: 2008-10, samt 2009-05

Projektledare: Bent Syse

Upplandsmuseets dnr: Ar-609-2008

Upplandsmuseets projektnr: 8277

Ärkebiskopsgården: Svenska kyrkan

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Tina Fors

Länsstyrelsens dnr och datum för beslut: 2008-06-23, 431-6991-08

Fynd: Inga fynd påträffades.

Arkivmaterial: Förvaras vid Upplandsmuseets arkiv.

Referenser

Anund, J. 1994. Uppsala medeltida skola och kulturlager i Domkyrkoområdet. En arkeologisk undersökning i centrala Uppsala inför utbyggnaden av Uppsala universitets ADB-kommunikationsnät. UV-Uppsala rapport 1994:32.

Syse, B. 2005. Odinslund. VA-arbeten i Akademigatan, Åsgränd och Biskopsgården. Rapport 2005:03, arkeologiska avdelningen. Upplandsmuseet.